

Veszi – amit kap

Barátnóm mindig csinos, jól öltözött, mintha csak valamelyik divatlapból lépett volna elő. Hol vetted?

— kérdezik tőle nemegyszer, ruhájára mutatva. Barátnóm ilyenkor Békéscsaba-t, a makói Skálát, Budapestet, Kecskemétet említi — munkakörénél fogva olyan szerencsés helyzetben van, hogy rendszeresen járja az országot.

Ez a megoldás nekünk, akiknek ritkán adódik alkalmunk Szegedről kimozdulni — belekalkulálva a vásárlókörutak útiköltségeinek számát is — meg lehetőséget kínálhatna. Mit tehetnének más, a helyi kereskedelemre bízunk magunkat, s végül járjuk az üzleteket, abban a reményben, hogy ha az időt és a fáradságot nem sajnáljuk, csak sikerül szét, divatos holmit vásárolnunk. Meg kell mondani, majd mindig csalódunk. A kereskedelem ugyanis cseppet sem kényeztet el bennünket, engedelmesen ráhagyja az iparra: itt a nagy szériában gyártott, divat után kullogó tucatöltözék — a gyártás csak így gazdaságos —, rendelj ebből, s add el, ha tudod! Vagy éppen ellenkezőleg, visszavonulást

fúj: ez túlon túl modern, nem a bejártott sablonra készült, kockázatos megrendelni.

Az emberek óriási tömeget öltöztető nagy- és kis-kereskedelem nem sokat tesz azért, hogy vásárlói igényének eleget tegyen. Sokszor mintha ki sem nyitná a fülét, hogy meghallgassa, egy-egy modellről mit tart a vásárló. Így a szakmai körökben megrendezett divatbemutatókon — a Tisza-szállóban is — mélyes hallgatásba burkolózik — legalábbis így tesznek a kereskedelmi vállalatokat képviselő szakemberek, amikor a divattervezők az után érdeklődnek, véleményük szerint jó-e, sikeres lesz-e a bemutatott kollekció? A bemutatón a meghívott üzletemberek és üzletvezetők megelégszenek azzal, hogy konstatálják: ismét változott a divat, megint újabb bolondériák, szabásvonalak járnak. Annak rendje-módja szerint kötelességtudóan meghallgatják a divatról szóló tájékoztatót... Azután folytatják a munkájukat, újabb „tétéleket” rendelnek, melyek nagy

számító árleszállítási akciók során tudnak csak megszábadulni.

Hangsúlyozzák, hogy ismét ennyit és ennyit takaríthatott meg a lakosság, közben a kampányeladáson mindkét fél veszít. A kereskedelem forintokban, a lakosság átvitt értelemben fizet rá, olcsóbban vásárolt, de divatjammól holmikat. Mert a kereskedők sokszor olyan ruhákba, kabátokba, szoknyákba öltöztetnek bennünket, amelyeket maguk talán fel sem vennének. A divatbemutatókon felvonultatott szép, izléses, praktikus, variálható modellek alig-alig jutnak el a boltba.

Az öltöztetés-öltözködés láncolatában ki-kilazulnak a láncszemek: a divattervezők mondják — azaz rajzolják — a magukét, az ipar gyártja tucatsozoztaikat, a kereskedelem megrendeli a raktárakat huzamosabb időn át elforgató készleteit. A vásárló „kaparózik” csupán. Keres, kutat, válogat, méltatlankodik. Aztán veszi, amit kap; vagy elmegy a szabóhoz, a varró-nőhöz, elutazik más városba, mint a barátnóm. Ez is megoldás — csak sokba kerül.

L. Zs.

Vita a panelről

3. Ötezer változat

Olyanokkal ültünk most egy asztal mellé, akiknek szavát szívesen elhiszük, és véleményére sokat adunk, de egy pillanatra fölülkerekedett bennünk a nem hiszem. Mervé a panel, ismételtük az elején, és hozzátettük, hogy az emberi fejekben főtethe-tően annál nagyobb mervé-ség is előfordulhat, de hogy ennyire nem mervé, mint ahogy most kiderült, al-munkban se mertük volna hinni. Öt-hat változatot használt és esetleg cseréltetett az építőipar, mondván, ilyen a panel, legjobb, ha megszokjuk, hiszen változtatni nem tudunk rajta. Kiért a minisztérium egy pályázatot, és csodálni való dolgok derültek ki. Az öt-hat helyett akár öt-hatezer változat is összerakható gyári falakból, és — most kell még megkapaszkodnunk! — valójában kevesebb sablon, kevesebb elem kell hozzá.

Magá a szám nekem elképzelhetetlenül nagy, tehát meglepett, és idő kellett, amíg fészket talált magának a fejemben. Egy gondolatnak azonban régóta ott a fészke, és ha jól figyelek rá, végeredményben erről van szó: a teremtő ész kifogyhatatlan. Egyhangú és unalmas a gyári ház? Ha egy tömegben van, akkor igen. A világ legcsodálatosabb szépségét, akár elevenekről van szó, akár emberi teremtményekről, ha egymás mellé szűfölnánk, hasonló érzés foghatna el bennünket. Próbáljuk meg a gyári házat ötezer variációból összerakni!

Természetes, hogy nem ötezerféle házról van szó, de a mostani kényszerű készletnél sokkalta többről. Az is természetes, hogy a lehetőségek talaján állva most sem mehetünk föl a csillagos égig, ebből a sokból kiválasztanak majd jó pár olyat, amelyik megéri az árát, és megfelel a későbbi igényeknek is.

Mi lehetett volna első kérdésünk, amikor a sok szám mögül végre kibújhatott a kérdőjel? Eddig rajzasztalon tervezék meg a családokat, hiszen ott dől

el, meg az építőipar gyári sablonjaiban, futószalagon, hogy egy családban mennyi-nél több gyerek már nem lehet, vagy együtt élhet-e nagymama-nagypapa fiával-lányával és unokáival. Lakáshoz tervezték a családot, várható-e, hogy ezután a családhoz tervezik a lakást? Bár a kérdésben bennerejlő csípést az építészek nem vállalták, hiszen ők kiszabott lecke szerint dolgoztak, feleletük egyértelmű: sokféle igényt figyelembe tudnak majd venni, skálájuk argumentól a hétszemélyes család — több generációt is be-értve — előre látható kíván-ságának a teljesítéséig terjed. A különböző méretű lakásokat is sokféleképpen tudják majd egymás mellé tenni. Ha a nagymama és nagypapa ugyan szívesen lakna utódaival közvetlen közelében, de önállóságát, különváltságát sem szeretné földadni, akkor oda költözik a mellettük, alattiuk, vagy fölöttük levő kisebb lakásba. Akinek szárnyalni tud a képele, azt hiszem, itt szárnyalhat.

Tervekről még korai beszélni, mondjunk inkább elképzeléseket. Arról viszont jogguk van beszélni, és örömmel mondhatjuk, amit mondunk, hiszen ezen a pályázaton Bertalan Sándor tervező csoportja második helyezést ért el. Elen járnak a szegező tervezők. Tehát az elképzelések szerint a két-gyermekes négytagú család-ra az eddigi két szoba helyett három kalkulálnak. A konyha visszatérését már az előbb említettük, az elő-készítő időszakban már szá-míthatunk rá, hallottunk arról is, hogy visszaalmodják a nappalit, a fekhely nélküli lakószobát. A család egészséges élete kívánja, hogy együtt legyen néha akkor is, ha otthoni elfog-laltságát, munkáját vagy szórakozását külön szervezi —, de ne csak a leveses fa-zék mellett. Az is fontos!

Marad a beton, továbbra se gumból épülnek a há-zak, nyújtani tehát nem le-het őket. Az alapterületre

vonatkozó kötöttségek nem biztos, hogy változnak. Hon-nan vesznek akkor a helyet? Átrendezni mindent, amit átrendezni lehet. Ha nappali van, akkor nincs például összekötő-közeledő előszo-ba: ebből nyílik a többi. Ter-mészetesen rosszul járna, aki mégis kénytelen lenne ágyat is rakni ide, hiszen átjárnak rajta.

Ne várják tőlünk, hogy többet mondjunk arról, ami még csak csirájában van meg. A variációs lehetősége-ket ezután dolgozzák ki alaptípusokká, utána érde-mes lesz részletekről is be-szélni. A törekvések között szerepel például, hogy a fürdőszoba és a WC minden lakásban külön legyen. Az az egyszerű tény, hogy mind-kettő vizet fogyaszt, ne te-remtsen kelemetlen helyze-tek. Az úgynevezett vizes blokk környékén, az is vár-ható, hogy kézműves csapat a különálló vécébe is tesznek majd. Az erkélyek mind ki-vül lesznek, a kötelezően előírt közösen használható helyiségek a tető alá kerül-nek.

Megkérdeztük, változik-e a városkép, vagy marad az egyhangúság. Az alkotó el-me itt is kínálja a változa-tok egész sorát úgy, hogy a többfélé-t is rendszerbe, el-fogadható városképbe tudja foglalni.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a házgyár munkája továbbra is a konfekció-iparhoz hasonlít majd, de igénykiszik földhasználni mindazt, amit a konfekció is földhasznál: több emberről vesz mértéket, mint eddig, és a sokból finom részletekig menő variációkat szűr ki. Ha eddig paszszoktak a tervezők, hogy kevés támo-gatást adnak a segéd-tudománnyok, akkor most máské-pen kell foglalmaznunk. Né-lkülül elindulni sem lehet. A „méretet” hozzáértő em-bereknek kell levennieük ró-lunk, a tudomány igényessé-gével, pontosságával.

Ha kimondtuk eddig, hogy közelednek egymáshoz a munkában tervezők és épí-tők, most hozzá kell ten-nünk: az együttműködés nélkül ezután mozdulni sem tudnak. Ha hitet tettünk a viták mellett, most alá kell húznunk: a közös cél érde-kében a vélemények ütköz-tetésére még nagyobb szük-ség lesz. Alkotó légkörre, al-kotó vitákra van szükség.

A panel merevségét sok-szor említettük, átvitt ér-telmben is. Minden új vál-tozat újabb ígéret, de ha nem jár vele együtt egy egészséges szemléletváltozás, akkor nem sokat ér. Ha a néhány új forma megint megkövesedne, akkor más-fajta egyhangúságot terem-tének a régi helyébe. Mi lehet a szemléletváltozás lé-nyege? Még jobban figye-lembe kell vennünk, hogy a lakásokat kell az emberhez alakítanunk, és nem fordít-va. Az építőipari sablon akkor sem az ember átala-kításának az eszköze, ha sok van belőle. Az egészséges és szép környezet azonban igen. Ezért fűzünk igen nagy reményeket a küszöbönálló változtatásokhoz.

Horváth Dezső

Lézer és terméshozam

Kísérletek a Szovjetunióban

Vajon a napenergiát csak a klorofill parányi molekula képesek akkumulálni? Miért van az, hogy a Nap által felmelegített magok gyorsabban csíráznak és intenzívebben fejlődnek? A növények miként fogják fel és hogyan dolgozzák fel a sugárzó energia legkiseb egységeit, a kvantumokat?

Viktor Injusin — ma a biológiai tudományok doktora — még egyetemi hallgató volt, amikor érdekelni kezdte a kvantumelmélet. Figyelme Alekszandr Sahov szovjet fiziológus érdekes kísérletei keltették fel. A tudós, hogy a sarkvidék zord éghajlati viszonyai között a növények fejlődését meggyorsítsa, megpróbált homorú tükrökkel fókuszált napsugárimpulzusokkal hatni a növényekre. Az akkori fogalmak szerint a kísérlet ellenkezett a józan logikával, hiszen ismeretes volt, hogy a túlságosan erős fény a növényekben nemcsak a szerves anyag felhalmozódását teszi lehetetlenné, hanem szétrombolja a klorofill molekulát.

Alekszandr Sahov professzor kísérlete — a józan logika ellenére — sikerült. Ekkor burgonyagumót és különféle növényi magvakat sugároztak be ezzel a módszerrel. Ezek is fokozott csírázóképeséggel és magas terméshozammal reagáltak a besugárzásra. Sőt, még a penészgombák is reagáltak, amelyek pedig általában nélkülözni tudják a klorofillt.

A különböző élő anyag-gal folytatott számos kísérlet után Injusin és a Kazah Állami Egyetem dolgozó kollégái arra a következtetésre jutottak, hogy minden élő szervezetnél — legyen az növény vagy ember — a saját bioplazmája teszi lehetővé az energiátér kialakulását és fenntartását. Injusinnak sikerült ezt a bioplazmát teljes sötétségben a film fényérzékeny rétegére lefényképeznie. A világon első ízben regisztrálták a kis zöldhagymagyökér bioplazmájának önsugárzását. A további kísérletek bebizo-

nyították, hogy bármely élő sejtje jellemző az elektro-mágneses kisugárzás — a megfelelő paraméterekkel.

— Felmerült bennük a gondolat — mondja Viktor Injusin, hogy a külső elektromágneses rezgésre reakciót váltunk ki az élő sejtben. Feltételeztük: ha a sejtet szigorúan a bioplazma paramétereirehöz méretezett elektromágneses hullámokkal sugározzuk be, akkor a sejtet be lehet gerjeszteni és rezonanciát lehet kiváltani benne, kissé ahhoz hasonlóan, amikor a hídron haladó katonák menetszölcbe lengése hozza a hidat. De hol található olyan fényforrást, amely azonos „kaliberű” hullámokat képes kibocsátani. A Nap vagy a villanykörte különböző hullámhosszú elektromágneses hullámokat bocsát ki. Itt azonban a növényi bioplazma kisugárzásával azonos paraméterű kisugárzásra van szükség. Ezt a sugárforrást a lézerben találtuk meg, amely képes olyan rezgésszámú elektromágneses hullámokat gerjeszteni, amelyekre a kutatás adott pillanatában szükség van.

Igy kezdődött az élő sejt lézeres besugárzási kísérlete. A monokromatikus vörös fény rövid impulzusokkal járulékos energiát adott a sejtnek, a sejt asz-szimilálta az energiát és fokozott biológiai aktivitással reagált rá. A paradicsom- és az uborkamagok a besugárzás után jobban csíráztak, erős hajtásokat hoztak és bő termést adtak. A termés magasabb vitamin- és cukortartalmával tűnt ki. Izletesebb volt, mint a kontrolltermés.

A kísérlet során a tudósok kiderítették, hogy minden mezőgazdasági növény, sőt növényfajta számára meghatározott paraméterű elektromágneses hullámok sugárzását kell kiválasztani. Ez lehetővé tette, hogy megtalálják a lézer számos növényre gyakorolt hatásának a az optimális rendszerét. A lézerral besugárzott magoknál az uborka terméshozama a meleg-

házakban 35 százalékkal növekedett, a nyílt területen pedig 21,9 százalékkal.

A terméshozamot növelő lézersugár népszerűsége gyorsan növekszik. Amíg 1975-ben a lézersugárral kezelt mezőgazdasági növények a köztársaság területén mintegy ezer hektárt foglaltak el, 1976-ban már 20 ezer hektárt, az elmúlt évben viszont a „lézeres” földek területe elérte a 70 ezer hektárt. A kísérletek Kazahsztán különböző éghajlati övezeteiben folynak, mindentűl sikerrel. A rubinlézer fényére a gabonafélék és az ipari növények a terméshozam növelésével reagálnak.

Mezőgazdasági repülőgépes szolgálat

Az AEROFLOT mezőgazdasági repülőgépes szolgálata ma már jelentős mértékben hozzájárul a terméseredmények növeléséhez. A kemizálés 30 százalékát repülőgépekkel végzik. Jelenleg fél milliárd hektár vetésterületen veszik igénybe a szolgálatot.

A belterjes gazdálkodás kiterjesztését ösztönző országos program sikere részben a korszerű és termelékeny techniktól függ. A vegyszeres növényvédelem, a termőterületek állandó trágyázása elkerülhetetlen repülőgépek nélkül. Emellett az említett fél milliárd hektár terület hagyományos megművelése újabb száz-ezer traktort igényelne, tehát a repülőgépek felhasználása hosszú távon kifizetődőbb.

A kemizálás korszerűsítése világszerte fontos mezőgazdasági feladat. A Szovjetunióban a következő öt éves tervben a műtrágyagyártást 125—140 millió tonnára kívánják növelni. Ezért a mezőgazdasági repülőgépekre még nagyobb szükség lesz. A repülőgép nagy előnye, hogy rövid hatótáv alatt, a gazdaságilag legkedvezőbb időszakokban — például tavaszi oltvány idején, amikor a hagyományos gépek használhatatlannak — jól alkalmazható.

Jó eredményeket érnek el a kikelő vetés repülőgépről

történeti trágyázásával. Így nem sérülnek meg a gyenge hajtások; a módszer gazdaságos és gyors. A repülőgépes szolgálat részt vesz a rizsültetvények és a gyapotföldök megművelésében is.

A repülőgépek, helikopterek alkalmazása természetesen drágább, mint a hagyományos gépeké. A mezőgazdasági repülőgépes szolgálat működtetése csak úgy célszerű, ha biztosítják a géppark maximális kihasználását. Ezért a nagy mezőgazdasági körzetekben központi irányító szolgálatot hoztak létre. Jelentősége van az egyes gazdaságok méreteinek (például egy 19 ezer hektáros vetésterületű szovhoz csak közepesnek számít), de fontos az is, hogy milyen növényeket termelnek. A krasznodari terület például az intenzív földművelés vidéke, itt elő-sorban gabonafélék teremnek. A kubányi földművelők 1930-ra már 95—10 millió tonna gabonafélék és több millió tonna rizst fog-nak termelni.

Az állam által igen kedvezményesen meghatározott repülőgép-szolgálati költségek lehetővé teszik, hogy a gazdaságok jelentős vé-resejéhez jussanak. Például egyetlen hektár rizs meg-műveléséért — amelyben a szovhoz folvamán 6—7 mű-veletet kell elvégezni, kezd-

ve a tavaszi trágyázástól egészen a vegyszeres növényvédelemig — a gazdaságok mindössze 10—15 rubelt fizetnek. A termésho-vedésből jelentkező nyere-cég többszöröse a repülő-gépekre fordított költség-nek.

A mezőgazdasági repülő-gépes szolgálat alapját továbbra is az AN—2 típusú kétfedélű, igen szerencsés konstrukciójú gépek képezik. Már hosszú évek óta repülnek a vetésterületek felett. Az AN—2-es gépek a szocialista integráció keretében 1960 óta Lengyelor-számban készülnek.

Különösen energikusan fejlődik a mezőgazdasági helikopterek parkja. A kiőre-gedett konstrukciókat a MI—2, MI—8, KA—26 típusú gépek váltják fel. Ezeket a korszerűbb berendezé-sekkel szerelik fel a leg-külföldöbbs mezőgazdasági műveletek elvégzéséhez.

A hétezedik trolis

Az Ostrov nad Ohri-i gyárban készülnek a Skoda Művek trolibuszai. Ez évben a hétezedik trolis hagyja el az üzemet. A legtöbbet Kijevbe szállít-

ják, de bőven jut a hazai korszerű közlekedés céljai-ra is: Csehszlovákia nyolc városában vezetik be a trolibusz-közeledést.